

Vježbe u promatranju-proljeće

Pocek, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:794706>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Monika Pocek

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Vježbe u promatranju – proljeće

MENTOR: doc. dr. sc., Ines Virč

Čakovec, rujan 2019.

SADRŽAJ

Sadržaj:

Sažetak	3
Summary	4
1. UVOD	5
2. VJEŽBE U PROMATRANJU	7
2.1. Ostvarivanje promatranja	9
2.2. Književni tekst kao polazište promatranja i poticaj izražavanju	10
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	13
3.1. Cilj istraživanja.....	13
3.2. Problemi i hipoteze.....	13
3.3. Uzorak ispitanika.....	13
3.4. Instrumenti istraživanja	14
4. PRAKTIČNI DIO – PROVEDENE AKTIVNOSTI U VRTIĆU.....	15
1. aktivnost – Međunarodni dan dječje knjige.....	16
2. aktivnost – Svjetski dan Sunca	19
3. aktivnost – Svjetski dan ptica selica	21
4. aktivnost – Međunarodni dan obitelji.....	26
5. ANALIZA PROVEDENIH AKTIVNOSTI	32
6. ZAKLJUČAK	33
LITERATURA.....	35
Kratka biografska bilješka.....	37
Izjava o samostalnoj izradi rada	38

Vježbe u promatranju – proljeće

Sažetak

Tema ovog rada je „Vježbe u promatranju – proljeće“. Rad je koncipiran u dva dijela; prvi dio rada je teoretski, dok se drugi odnosi na praktični dio, odnosno aktivnosti provedene u vrtiću. U prvome dijelu definirano je promatranje prema Rosandić (1969) kao metoda spoznavanja, to jest metodički postupak u kojem promatrač usmjerava pažnju prema nekom odabranom objektu s određenim ciljem. Opisana je svrha promatranja, navedeni su i objašnjeni objekti promatranja te načini na koje se promatranje može provoditi. Nadalje, napravljena je poveznica s vježbama opisivanja i leksičkim vježbama, koje su ukratko i objašnjene. Kao zasebno potpoglavlje izdvojeno je ostvarivanje promatranja gdje je opisan proces od samog početka – odabira objekta promatranja – do izražavanja zapaženih pojedinosti objekta. U nastavku je opisan utjecaj književnog predloška i čitanja, posebice slikovnice, na govor i izražavanje. Drugi dio rada odnosi se na praktični dio istraživanja, a obuhvaća metodologiju istraživanja i detaljne opise provedenih tematskih dana, odnosno aktivnosti. Cilj istraživanja bio je ispitati postoje li razlike u vještinama promatranja ovisno o kronološkoj dobi djece te utvrditi utjecaj promatranja na jezično izražavanje. Za potrebe istraživanja provedena su četiri tematska dana u mješovitoj vrtićkoj skupini. Istraživanje je provedeno na uzorku od 31 djeteta u dobi od 4. do 7. godine. Četiri obilježena tematska dana su Međunarodni dan dječje knjige, Svjetski dan Sunca, Svjetski dan ptica selica i Međunarodni dan obitelji. Svaki od tematskih dana koncipiran je prema predlošku s 3 glavna dijela – motivacijska priča, promatranje objekata/pojava te kreativni dio. Aktivnosti promatranja proširene su šetnjama u danima koji su tematski to dopuštali. Nakon detaljnog opisivanja realiziranih tematskih dana i aktivnosti, napravljena je analiza provedenoga, izdvojeni su rezultati te je napravljena usporedba s početno postavljenim hipotezama. Na kraju rada nalazi se rezime svega navedenog u poglavlju zaključka, uz navedena mišljenja, stavove i dojmove.

Ključne riječi: aktivnosti, dijete, promatranje, razvoj

Exercises in Observation – Spring

Summary

The theme of this paper is "Exercises in Observation – Spring". The work is conceptualized in two parts; the first part of the paper is theoretical, while the second refers to the practical part, the activities carried out in kindergarten. The first part defines observation according to Rosandić (1969) as a method of cognition, a methodical procedure in which the observer directs attention to a selected object with a specific goal. The purpose of the observation is described, just as the objects of the observation and the ways in which the observation can be carried out are explained. Furthermore, linking to descriptive and lexical exercises has been made, which are also briefly explained. In a subchapter, the realization of observations is described, where the process from the very beginning – the selection of the object of observation – to the expression of the observed details of the object is described. In continuation, the influence of the literary template and reading, especially the picture book, on speech and expression is described. The second part of the paper refers to practical part of the research, which includes methodology and detailed descriptions of implemented thematic days (activities). The aim of the study was to examine whether there were differences in observation skills depending on the chronological age of children and to determine the impact of observation on language expression. For the purpose of the research, four thematic days were implemented in a mixed kindergarten group. The study was conducted on a sample of 31 children aged 4 to 7 years. The four chosen themed days were International Children's Book Day, World Sun Day, World Migratory Bird Day and International Family Day. Each of the thematic days is designed according to a template with 3 main parts - motivational story, observing objects and creative activity. Observation activities were extended by walks in the days that thematically allowed it. After a detailed description of implemented thematic days, the analysis of the results was made and a comparison between results and the hypotheses initially set was made. At the end of the paper there is a summary of all the above in the chapter of the conclusion, along with personal opinions, attitudes and impressions.

Key words: activities, child, observation, development

1. UVOD

Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, članku 1., stavku 3, vrtić je javna ustanova koja djelatnost predškolskog odgoja obavlja kao javnu službu. Predškolski se odgoj provodi za djecu od šestog mjeseca života do polaska u osnovnu školu, a ostvaruje se temeljem potreba i razvojnih osobina djece. Obveza je vrtića kao ustanove za predškolski odgoj stvarati uvjete pogodne za rast i razvoj djece (Zakon, NN 10/97, 107/07, 94/13). Da bi se takvi uvjeti osigurali i ispunjavali, potrebno je poznavati širi pojam odgoja i njegove odrednice. Iako se odgoj kao takav ne može točno definirati, niti ograničiti na jednu definiciju, u raznim se literaturama pronalaze različite definicije odgoja. Težak (1996) u svojem obrazloženju odgoja navodi kako se on svodi na poticanje volje i osjećaja, a intelektualni se razvoj odnosi na obrazovanje (Težak, 1996). Odgoj se može odrediti i kao generacijska kategorija što podrazumijeva prenošenje stečenih iskustava i usvojenih znanja s jedne generacije na drugu. Isto tako, odgojem se podrazumijeva međuljudski odnos u kojem se formiraju uvjeti ključni za razvoj pojedinca. Cilj je odgoja ostvariti potpuni rast i razvoj svakog pojedinog čovjeka (Matijević, 2016). Za ispunjenje cilja odgoja, potrebno je slijediti temeljne vrijednosti određene *Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. U njemu se navode temeljne vrijednosti čije slijeđenje rezultira dobrobiti za dijete, a one su znanje, identitet, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost. Te bi vrijednosti trebale ostvarivati dječji razvoj, a djeca ih stječu igrom, otkrivanjem i istraživanjem (Nacionalni kurikulum, 2014). Kako bi djeca mogla istraživati te tako učiti i stjecati znanja, na odgojiteljima je da im omoguće bogato i poticajno materijalno okruženje kojime će potkrijepiti sva područja interesa djece (Bredenkamp, 1996). Da bi dijete moglo razviti kompetencije, u ovom slučaju za ostvarivanje vještina promatranja, potrebna mu je poticajna okolina. Kako Došen Dobud (2018) dijete naziva „istraživačem po sili“, ono je od trenutka svog rođenja predodređeno za istraživanje. A kako bi istraživanje okoline moglo biti uspješno, najprije je djetetu potrebno osigurati poticajno materijalno okruženje. Tako kreće od istraživanja i proučavanja predmeta, a mijenja se prvim korištenjem simbola, odnosno kasnije govora. Budući da za djecu okolina čuva pregršt neotkrivenih i nepoznatih stvari i pojava, jedini način za upoznavanje istih je istraživanje, a samim time i neposredno učenje. U dobu

djetinjstva istraživanje se pretežito sastoji od postavljanja pitanja, interesa za verbalnim komuniciranjem o određenoj temi ili pak promatranjem i postavljanjem vlastitih privremenih teorija (Došen Dobud, 2018). Stoga se u ovom završnom radu govori o istraživanju okoline promatranjem kao procesu upoznavanja objekata. Osim toga, izdvojeni su i utjecaji promatranja na jezično izražavanje.

2. VJEŽBE U PROMATRANJU

Rosandić (1969) promatranje definira kao metodu spoznavanja, odnosno metodički postupak u kojem subjekt svoju pažnju usmjerava na odabrani objekt s određenim ciljem. U proces promatranja ubraja se nekoliko aspekata, a oni su gledanje, predočavanje, doživljavanje, razmišljanje i zaključivanje. Promatranje istovremeno zahtjeva aktivnost osjetila, emocija, mašte i misli, odnosno ono predstavlja cjelovitost psihičkih funkcija (Rosandić, 1969). Putem promatranja tijelo prima informacije iz okoline, procjenjuje, donosi zaključke i temeljem toga spoznaje veze u istoj. Ono je ključni čimbenik za vještine proučavanja, a smatra se i izvorom kreativnosti i kritičkog razmišljanja. Kvaliteta promatranja ogleđa se u interesu, potrebama i prethodnim iskustvima osobe, a određenim vježbama promatranja ta se vještina može bitno poboljšati (Boehm i Weinberg, 1997). Prema Težak (1996), promatranje se ubraja u osnovne methodske vrste, a posebice je značajno u likovnoj umjetnosti. Primarna svrha ove metode je promatranje određenog objekta kako bi se zapazile određene pojedinosti i specifičnosti te odabrale riječi koje će najtočnije opisati promatrano. Metoda promatranja koristi se u kombinaciji s metodama pisanja, čitanja, crtanja i pokazivanja, a ujedno je i uvjet za ostvarenje istih (Težak, 1996). Vježbe u promatranju mogu se provoditi na tri načina, a to su kolektivno promatranje, promatranje po grupama te individualno promatranje. Kolektivno promatranje podrazumijeva zajedničko promatranje istog objekta, nakon kojeg slijedi razgovor o promatranome. Svrha razgovora je omogućiti svakom djetetu izražavanje vlastitog zapažanja, indirektno usmjeriti pažnju drugih na uočeno i izrečeno, potaknuti na detaljnije opisivanje, a samim time utjecati na proširivanje djetetovog rječnika. Promatranje po grupama slično je kolektivnom, no djeca su podijeljena u nekoliko grupa i zadani su im različiti zadaci, odnosno pažnju usmjeravaju na različite elemente prilikom promatranja istog objekta. Treći je oblik individualno promatranje, a ono se odnosi na samostalno promatranje pojedinaca tematski srodnih objekata (Rosandić, 1969). Kao objekti promatranja mogu poslužiti bića, predmeti i pojave. Izbor objekata mora biti poznat i primjeren dječjoj dobi kako bi se djeci olakšalo kasnije opisivanje istih. Isto tako, potrebno je slijediti načelo sustavnosti te djeci najprije ponuditi jednostavne i njima bliske predmete, a kasnije postupno uvoditi teže i složenije. Na taj se način, pomoću promatranja, kod djece razvija veća

moć zapažanja te je dijete sposobno detaljnije opisati i analizirati dane objekte (Težak, 1998). Uz bića, predmete i pojave, Rosandić (1969) kao objekte promatranja navodi i događaje, a sve objekte zajedno dijeli u dvije skupine; neposrednu i posrednu stvarnost. U neposrednu, to jest izravnu stvarnost ubraja predmetnu stvarnost (objekti iz djetetovog neposrednog okruženja), događaje (šetnje, izleti, svečanosti, susrete), bića (ljude, životinje, biljke) i pojave (sunce, kiša, snijeg, magla, promjene vezane uz godišnja doba). S druge strane, posrednu stvarnost još naziva pripremljenom i imitiranom, a ona podrazumijeva prethodno pripremljene likovne materijale za promatranje, crteže, fotografije, skulpture, modele i slično. Cijeli proces promatranja služi za prikupljanje informacija i materijala za kasnije jezično izražavanje, prvenstveno za vježbe opisivanja (Rosandić, 1969). Kako navodi Težak (1998), da bi se postiglo kvalitetno i smisleno opisivanje, potrebno je početi od najjednostavnijih vježbi, vježbi u promatranju, još od najranije dobi jer su one preduvjet za dobro opisivanje. Za shvaćanje i usvajanje koncepta pravilnog opisivanja temeljenog na promatranju, nastavnik najprije djeci (učenicima) mora dati vlastiti primjer kvalitetnog opisivanja nekog objekta, odnosno predmeta. Tek nakon primjera učenici mogu samostalno promatrati i opisati predmet sličan ili srodan prethodno opisanome od strane nastavnika. Nakon učenikovog opisivanja, nastavnik može pomoći davanjem uputa i smjernica o promatranju, poput usmjeravanja pažnje na srodnost karakteristika s drugim predmetima, boju, veličinu, oblik ili građu promatranog objekta. Isto tako, iza svakog opisa slijede ispravci i nadopune istog. Početni su opisi isprva jednostavni, kratki i općeniti, međutim vježbama promatranja i opisivanja razvija se sposobnost zapažanja, proširuje se rječnik, a samim time i opisi postaju detaljniji, precizniji i bogatiji (Težak, 1998). Osim uz vježbe opisivanja, promatranje se vezuje i uz leksičke vježbe. One čine značajnu grupu vježbi pomoću kojih se usvaja leksičko blago hrvatskoga jezika. Svrha je leksičkih vježbi bogaćenje i proširivanje opsega rječnika, razlikovanje doslovnoga i prenesenoga značenja riječi te pravilna primjena i upotreba gramatičkih, pravopisnih i stilističkih zakonitosti u hrvatskome jeziku. Provođenjem leksičkih vježbi utječe se na poznavanje pravopisa i gramatike hrvatskog jezika, proširivanje i nadopunjavanje rječnika, usvajanje mnogoznačnosti riječi, a sve to rezultira bogatijim i kvalitetnijim izražavanjem, opisivanjem i komunikacijom (Pavličević-Franić, 2005). Značajnu ulogu u provođenju leksičkih vježbi ima književni tekst u kojima se leksik koristi iz raznih

aspekata što nudi promatranje riječi i upoznavanje svih njihovih karakteristika (Rosandić, 1969).

2.1. Ostvarivanje promatranja

Djeca koja odrastaju u okruženju poticajnom za razvoj vještina promatranja izoštravaju osjetila koja im pomažu u prostornom snalaženju. U biologiji, osjetila se definiraju kao fiziološke sposobnosti organizama koje pružaju podatke za percepciju. Prema Berk (2008), osnovna su osjetila dodir, sluh, vid, miris i okus. Tri od pet njih ili su dobro razvijena već po rođenju, ili se jako brzo razvijaju tijekom prvih nekoliko dana života. Jedno od istaknutijih osjetila je vid jer pomoću njega mozak prikuplja najviše informacija koje kasnije obrađuje i koristi za manifestiranje onoga što ga okružuje (Berk, 2008). Vid je ujedno i primarno osjetilo kada je u pitanju promatranje, međutim za kvalitetno promatranje okruženja potrebna je suradnja više, ako ne svih osjetila istodobno. Pomoću osjetila, posebice vida, ostvaruje se veza između promatrača i objekta promatranja. Primarnim rezultatima promatranja smatraju se predodžbe i zorovi, nakon čega slijedi govor kao sekundarni rezultat. Predodžbe i zorove, odnosno vizualna zapažanja, nadopunjavaju i ostala osjetilna zapažanja (auditivna, taktilna, olfaktivna, gustativna). Djelovanje svih osjetila zajedno pomaže u razlikovanju, raspoznavanju i definiranju objekata u okolini. Ovisno o vrsti promatranog objekta, aktiviraju se pojedini skupovi osjetila. Prema tome, zapažanja se mogu podijeliti na vizualna, auditivna, taktilna, olfaktivna i gustativna zapažanja te izražavanje funkcije predmeta (Rosandić, 1969). U skupinu vizualnih zapažanja spadaju sve vidljive karakteristike objekta, kao što su boje, oblici i pokreti. Auditivna, to jest akustična zapažanja čine svi elementi koje promatrač prima putem osjetila sluha, primjerice zvonjava, šum, žamor, šuškanje i slično. Tu se još ubrajaju intenzitet zvuka, kvaliteta zvuka u smislu jasnoće, visine i boje istog, ekstenzitet zvuka te tempo i pauze. Skupinu taktilnih, olfaktivnih i gustativnih zapažanja opisuje sam njihov naziv; odnose se na ono što promatrač saznaje o objektu putem osjetila opipa, mirisa i okusa (Težak, 1998). Kao posljednji korak u ostvarivanju promatranja, nakon izražavanja zapažanja putem osjetila, izdvaja se određivanje funkcije predmeta. Prilikom opisnog izražavanja promatranog objekta

koriste se pretežno imenice i pridjevi, što rezultira oskudnim opisima. Stoga se određuje funkcija predmeta, koja se uglavnom opisuje glagolima i glagolskim imenicama, kako bi se ostvario što detaljniji i složeniji opis objekta. Sekundarnim rezultatom promatranja smatra se govor, odnosno izražavanje potaknuto prethodnim promatranjem. Nakon što promatrač završi s promatranjem objekta, sva zapažanja, karakteristike i informacije prikupljene putem osjetila izražava – usmeno ili pismeno. Usporedno s provođenjem vježbi u promatranju, a kao potreba za izražavanje koje ga slijedi, razvijaju se i kompozicijske vježbe. One se temelje na tri sljedeća elementa: izgledu predmeta, smještaju predmeta te njegovoj službi. Vođen tim elementima, promatrač ostvaruje realističniji opis promatranog predmeta (Rosandić, 1969).

2.2. Književni tekst kao polazište promatranja i poticaj izražavanju

Budući da je cjelokupni proces promatranja prethodnica za razvoj brojnih drugih vještina kod djece, važno ga je uključiti u svakodnevne rutine. Značaj vježbi u promatranju odražava se na razvoju jezičnog izražavanja, posebice područja govora i čitanja (Rosandić, 1969). Prema Pavličević-Franić (2005), čitanje je kompleksni proces primanja informacija u pismenom obliku ovisan o vještinama i sposobnostima koje se usporedno razvijaju. Međutim, da bi se usvojila vještina čitanja, najprije je potrebno savladati predčitačke vještine (Pavličević-Franić, 2005). One se mogu razvijati već u trećoj godini života, točnije kada dijete postaje svjesno triju aspekata pisanog jezika: funkcije i svrhe pisanog jezika, tehničkih karakteristika pisanog jezika te tehnike čitanja i njegovih procesa. Svaki od aspekata djetetu postaje postupno jasniji kako ono odrasta, a najveći utjecaj na usvajanje istih imat će osiguravanje okruženja bogatog pisanim sadržajima i književnim tekstovima za djecu. Uzevši u obzir da velika većina djece vrtićke dobi još uvijek nema usvojene vještine čitanja, potrebno je osigurati poticaje koji će indirektno utjecati na razvoj predčitačkih vještina. To podrazumijeva, osim osiguravanja pisanih sadržaja, zajedničko čitanje istih kako bi ono rezultiralo najpovoljnijim ishodom za dječji razvoj (Čudina-Obradović, 2002). Prva knjiga s kojom se dijete susreće je slikovnica. Ona ima značajnu ulogu od najranije dobi djeteta jer ju ono slobodno uzima, promatra, zapaža pojedinosti te se pomoću nje priprema za čitanje. Temeljem

vizualnog promatranja (slikovnih sadržaja u slikovnici) te auditivnih zapažanja (slušanjem roditeljevog, odnosno odgojiteljevog čitanja) dijete stvara vlastite percepcije, shvaća i povezuje događaje u priči te stječe iskustva (Došen-Dobud, 2018). Zajedničko čitanje slikovnice, djeteta i roditelja/odgojitelja, ima pozitivan utjecaj na odnos djeteta prema knjizi, razvija ljubav prema čitanju, ali i djeluje na razvoj govornih sposobnosti (Čudina-Obradović, 2002). Slikovnica posreduje u stvaranju interakcije između odraslog i djeteta, a samim time aktivnost zajedničkog čitanja slikovnice znatno utječe na djetetov govor još od najranije dobi (Petrović-Sočo, 1997). Tu se javlja poticajno, točnije dijaloško čitanje kao oblik čitanja u kojem dijete nije samo pasivni slušač, već tijekom čitanja aktivno sudjeluje na razne načine – postavlja pitanja, komentira slike, u starijoj dobi i prepričava. Dijaloško se čitanje provodi uglavnom pomoću slikovnica, no kao književni predložak može poslužiti i pjesmica. Kako roditelji većinom nisu pretjerano bliski s pjesmicama, češće za zajedničko čitanje odabiru slikovnicu. Tijekom njezinog čitanja poticajno je za dijete postavljati pitanja koja dijete potiču na samostalan govor, pomagati mu s pronalaskom odgovarajućih riječi, pohvaliti i ohrabriti djetetove komentare i zapažanja, a u sve je to potrebno uključiti vedro ozračje kako bi dijete steklo dojam da je čitanje zabava. Dijaloško čitanje odvija se tako da dijete sjedi u krilu odraslog te zajednički čitaju tekst i gledaju popratne slike. Kao rezultat navedenog, dijete razvija govor, uči formirati složenije rečenice, upoznaje nove riječi i njihova značenja, ali i uči aktivno slušati. Osim toga, zajedničkim se čitanjem dijete upoznaje s dogovorenim pisanim običajima pisma. U dogovorene se pisane običaje ubraja čitanje od prve do posljednje stranice, čitanje slijeva nadesno, odozgo prema dolje, uočavanje razlike između velikog i malog (početnog) slova te druge osnove predčitačkih vještina kojima se dijete priprema za usvajanje tehnike čitanja (Čudina-Obradović, 2002). Slike u slikovnicama djeci pružaju stjecanje vizualnih doživljaja, a što su one bogatije i detaljnije, to će djeci biti zanimljivije za promatranje. Prije nego dijete stekne vještinu čitanja, ono promatra slike i temeljem njih stvara percepcije i donosi zaključke. Predškolci se, osim promatranja slika i razgovora o tekstu, mogu povezati s pojedinim likovima u priči ili pak ukratko prepričati sadržaj (Riley-Ayers, 2013). S druge strane, pjesmice su u dijaloškom čitanju slabije zastupljene, iako sadrže preduvjete za razvoj predčitačkih vještina. Značajne su za razvoj fonološke svijesti, posebice rime (Čudina-Obradović, 2002). Dječja spisateljica Calabrese (2010) u svom članku navodi neke od važnosti čitanja za dječji razvoj, a bazira se na

čitanju slikovnice. Podupire prethodno navedene činjenice o utjecaju dijaloškog čitanja na razvoj predčitačkih vještina; da ono utječe na poboljšanje izražavanja i govora, proširenje rječnika, pomaže u usvajanju navike čitanja te slike koje prate tekst djeci pomažu u razumijevanju priče. Osim toga, ističe kako je slikovnica multisenzorni medij što znači da je dijete ne doživljava samo vizualno (promatranjem i gledanjem), nego i auditivno, taktilno i olfaktivno. Uključivanjem svih osjetilnih skupina djeluje se na djetetove sposobnosti zapažanja i promatranja, što kasnije rezultira bogatijim izražavanjem djeteta. Jedna od značajnijih koristi čitanja je djetetovo uočavanje koncepta priče – ono počinje shvaćati da priča ima početak, sredinu i kraj. (Calabrese, 2010).

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je putem organiziranih tematskih dana i aktivnosti ispitati dječje sposobnosti promatranja i zapažanja te utvrditi postoje li razlike u istima ovisno o kronološkoj dobi djece. Također, ovim se istraživanjem nastojao uočiti utjecaj vježbi u promatranju na jezično izražavanje.

3.2. Problemi i hipoteze

Prilikom organiziranja aktivnosti za istraživanje, postavilo se pitanje, odnosno problem postoje li razlike u sposobnostima promatranja djece ovisno o njihovoj dobi. Pretpostavka, to jest hipoteza glasi da razlike ovisno o dobi ne postoje, već sposobnosti promatranja ovise o individualnim razvojnim razinama i interesima pojedinog djeteta. Drugi problem bio je utječu li vježbe u promatranju na jezično izražavanje. Postavljena je hipoteza da vježbe u promatranju utječu na jezično izražavanje, i to posebice na područje govora.

3.3. Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno na uzorku od 31 djeteta (N=31) u mješovitoj vrtićkoj skupini. Kronološka dob djece varira od 4. do 7. godine. Kako su za potrebe istraživanja provedena četiri tematska dana, broj djece (ispitanika) ovisio je o broju djece koja su tog dana bila u vrtiću. Stoga je u obilježavanju Međunarodnog dana dječje knjige sudjelovalo 13 djece, u obilježavanju Svjetskog dana Sunca sudjelovalo je 19 djece, Svjetski dan ptica selica obilježen je s 21 djetetom, dok je u aktivnostima za Međunarodni dan obitelji sudjelovalo 18 djece.

3.4. Instrumenti istraživanja

Ovo je istraživanje provedeno u obliku četiri tematska dana organiziranih pomoću aktivnosti koje utječu na i potiču djetetov cjelokupni razvoj. Tematski dani bili su koncipirani prema istom predlošku, a sastojali su se od tri glavna dijela – motivacije, promatranja i razgovora te kreativnog dijela. Za potrebe promatranja okoline, neki su tematski dani obuhvaćali i šetnju. Provođenje istraživanja, odnosno tematskih dana trajalo je veći dio vremena boravka djece u dječjem vrtiću, s aktivnostima se započinjalo u jutarnjim satima, a trajanje određenih aktivnosti ovisilo je o zainteresiranosti djece.

4. PRAKTIČNI DIO – PROVEDENE AKTIVNOSTI U VRTIĆU

Aktivnosti za potrebe završnog rada na temu „Vježbe u promatranju“ provedene su u razdoblju proljeća, točnije tijekom travnja i svibnja. Sve su četiri aktivnosti provedene u mješovitoj vrtićkoj skupini „Leptirići“ koju čini 31 dijete. Skupinu čine djeca starosti od 4 do 7 godina. U aktivnostima su sudjelovala sva djeca, samoinicijativno. Budući da su aktivnosti provedene tijekom četiri različita dana, broj djece koja su sudjelovala u aktivnostima ovisio je o broju djece prisutne u vrtiću toga dana.

Koncept osmišljenih aktivnosti temeljio se na odabiru četiri tematska dana koja se mogu kvalitetno elaborirati u mješovitoj skupini da bi se postigao unaprijed postavljeni cilj. Kako je fokus bio na promatranju, četiri odabrana tematska dana bila su Međunarodni dan dječje knjige, Svjetski dan Sunca, Svjetski dan ptica selica te Međunarodni dan obitelji. Svaki od njih nudio je široki spektar mogućnosti obrade i poticajnih aktivnosti primjerenih dobi djece mješovite skupine. Tematski dani bili su koncipirani prema istom predlošku, međutim razlikovali su se ovisno o temi i vrsti aktivnosti. Svaki tematski dan obuhvaćao je čitanje teksta, neki oblik promatranja objekata vezanih uz temu i kreativnu aktivnost. Prema tome, dan je bio organiziran po etapama, a redoslijed etapa bio je sljedeći: motivacijski dio, čitanje književnog teksta, razgovor, promatranje te kreativni dio. Za motivacijski dio poslužile su priče tematski srodne danu koji se obilježavao. Nakon čitanja uslijedio je heuristički razgovor tijekom kojeg su djeca, vođena potpitanjima, povezivala sadržaj s prethodno stečenim znanjem i donosila zaključke o tome koji se dan obilježava. Uz to, pitanjima o pročitane nastojalo se provjeriti koliko su djeca aktivno slušala, pratila, zapazila i upamtila. Sljedeća je etapa bilo promatranje objekata iz neposredne i posredne stvarnosti popraćeno verbalnim opisivanjem promatranog. Kao sinteza tematskog dana, a ujedno i refleksija na prethodno promatranje, uslijedila je kreativna aktivnost kao način izražavanja.

Iako je svaki od tematskih dana na djecu ostavio dojam da vrijeme provode u igri, zapravo su nesvjesno, na indirektan način istraživala, otkrivala, promatrala, razvijala vještine, usvajala znanja, stjecala nova i primjenjivala prethodno poznata iskustva te se cjelokupno razvijala. S obzirom na to da je za razvoj vještina

promatranja potrebno aktivirati i integrirano koristiti više osjetila, odabranim aktivnostima nastojalo se utjecati na više područja istovremeno. Osim osjetila, promatranjem se najvećim dijelom utjecalo na poticanje razvoja govora, razgovora i izražavanja. Rosandić (1969) vježbe u promatranju uglavnom povezuje s pismenim izražavanjem, no dio djece u skupini još nije usvojio vještinu pisanja, pa se izražavanje provodilo u obliku kreativnih aktivnosti.

U nastavku poglavlja temeljitije i detaljnije su opisane provedene aktivnosti, primijenjene metode rada i realizacija istih.

1. aktivnost – Međunarodni dan dječje knjige

Opis tematskog dana

Međunarodni dan dječje knjige obilježava se svakog 2. travnja povodom rođendana dječjeg pisca Hansa Christiana Andersena. Svrha obilježavanja ovog dana je ukazati na važnost dječje knjige i čitanja. Potaknuta time, kao književni predložak ovog tematskog dana odabrala sam upravo priču Hansa Christiana Andersena „Ružno pače“. Budući da je priča poučna, ali i dobnog primjerena skupini, dobro je polazište za organiziranje aktivnosti u vrtiću. Motivacijski dio bio je u formi razgovora tematski bliskog radnji, a koji je ujedno poslužio kao uvod u samu priču. Najava priče pobudila je zainteresiranost jer su neka djeca već bila upoznata s istom. Stoga je čitanje bilo popraćeno aktivnim sudjelovanjem nekolicine djece. Način interpretiranja priče pridonio je interesu za slušanjem i praćenjem; radnja je bila raspoređena na scene prikazane nizom slika. Tijekom čitanja djeca su imala prilike pogađati kako će priča završiti, odnosno odrediti vlastiti završetak priče. Uslijedio je razgovor o priči, a zatim i podjela u dvije grupe. U aktivnosti je sudjelovalo 13 djece, pa je broj djece u dvije grupe bio dovoljan za obavljanje zadatka. Svaka je grupa dobila papir s nizom scena iz priče kojeg je bilo potrebno pažljivo promotriti te prepričati priču. Na kraju smo usporedili priče dviju grupa, utvrdili sličnosti i razlike. Za kraj je svako dijete izradilo vlastitu knjigu/slikovnicu te su je, oni koji su htjeli, mogli predstaviti pred svima.

Razvojne zadaće

Ovom se aktivnošću nastojalo utjecati prvenstveno na govor i izražavanje te na spoznavanje važnosti čitanja. Namjera odabrane priče i njezine poruke bila je razviti socioemocionalnu osjetljivost, suosjećanje, spremnost na pomaganje, osvijestiti djecu o postojanju različitosti i prihvaćanju istih te stvoriti pozitivnu sliku o sebi. Prepričavanjem i razgovorima nastojao se razviti osjećaj ugode u procesu komunikacije, omogućiti spontano izražavanje, usvojiti razumijevanje složenijih rečenica. Isto tako, poticala se cjelokupna govorno-jezična komunikacija, posebice govorno izražavanje, aktivno slušanje te aktivna upotreba govora. Prilikom prepričavanja priče djecu se upućivalo na upotrebu pridjeva, formiranje složenijih rečenica, detaljne opise temeljene na promatranju, a samim time djeca su obogatila vlastiti rječnik, usvajala tečan govor i poboljšavala vještinu prepričavanja. Grupnim radom razvijala se suradnja, rad u timu, ostvarivanje kompromisa i dogovora. Kreativnom aktivnosti izrade svoje slikovnice poticala se dječja mašta i kreativno mišljenje, originalnost i smisao za koncept.

Najava zadatka promatranja

Zadatak promatranja u ovom tematskom danu bilo je promatranje posredne, odnosno pripremljene stvarnosti. Promatrala su se sličice scena koje su se pojavljivale u priči, a koje je kasnije govornim izražavanjem trebalo prepričati. Najava zadatka bila je nakon razgovora o priči, tako da sam djecu podijelila u dvije grupe i jednostavnim smjernicama im objasnila da moraju pomoću slika i prethodno pročitane priče ukratko reći što se u priči dogodilo. Kako bih im dala primjer, ja sam opisala prvu sličicu/scenu.

Realizacija aktivnosti

Metode rada korištene tijekom realizacije tematskog dana su metoda razgovora, metoda rada s tekstem i metoda promatranja. Promatranje je provedeno u grupama, a promatrala se transponirana, to jest pripremljena stvarnost (slike događaja iz priče).

Aktivnost je započela, kao i uobičajeno čitanje slikovnica, nakon doručka. Sjeli smo na tepih i najprije razgovarali. Najavila sam djeci kako ćemo danas obilježavati Međunarodni dan dječje knjige. Prvo pitanje koje sam im postavila bilo je vole li čitati ili listati knjige. Većina je djece potvrdno odgovorila pa je sljedeće pitanje bilo koja im je najdraža knjiga. Tu sam dobila razne odgovore, međutim kod dječaka su to pretežno bile slikovnice o dinosaurima. Tada sam ih upitala jesu li ikad čuli za pisca Hansa Christiana Andersena, na što sam dobila očekivani negacijski odgovor. Ukratko sam objasnila da je on dječji pisac čiji rođendan zapravo slavimo te sam nabrojila neke od njegovih priča. Prilikom nabiranja, djeca su mi dala do znanja da znaju nekoliko priča, što mi je djelomično olakšalo kasnije izvođenje planiranog zadatka. Kako sam pridobila dječju pažnju za čitanjem priče, odlučila sam krenuti s istim. Priča koju sam odabrala bila je „Ružno pače“. Kod sebe sam imala 6 slika na kojima su bili prikazani događaji iz priče, a pomoću kojih sam im je pričala. Svaka slika označavala je jedan prizor u priči, pa su slike bile sljedeće: patka sjedi na jajima iz kojih se liježu pačići i ružno pače; svi se rugaju ružnom pačetu; pače bježi od mame patke; dolazak zime, pače se skriva kraj jezera; proljeće stiže i pače se budi te vidi svoj odraz u vodi; shvaća da je labud i odlazi s jatom labudova. Prvo čitanje priče bilo je popraćeno slikama što je djeci olakšalo praćenje razvoja događaja. Neka su djeca već bila upoznata s pričom pa su mi tijekom čitanja govorila što se dalje događa. Dopršili smo priču, a potom i porazgovarali o njoj. Naveli smo glavne likove, objasnili zbog čega se priča zove „ružno“ pače te smo se dotaknuli poruke priče. Potaknula sam raspravu pitanjem je li u redu ponašanje ostalih pataka i životinja prema ružnom pačiću, na što su djeca odgovorila da nije te su obrazložila svoja mišljenja. Zatim sam ponovo uzela slike te sam ukatko, uz dječju pomoć, prepričala priču. Na taj sam način vlastitim primjerom pokušala prikazati koncept i smisao prepričavanja. Budući da je nekoj djeci priča od ranije bila poznata, dobro su se snašla u prepričavanju. Stoga sam ih podijelila u dvije grupe i svakoj grupi dala isti niz od 6 slika. Dala sam im vremena da promotre slike i prepričaju priču ostalima onako kako su je oni upamtili. Prepričavanje je bilo uz moju pomoć i po promatranju slika, ali su se djeca dobro izražavala i smisleno prepričala priču što me pozitivno iznenadilo. Pohvalila sam obje grupe i prešli smo na posljednji dio tematskog dana. S obzirom na to da smo obilježavali dan dječje knjige, svako je dijete dobilo nekoliko papira spojenih u formu knjige te su izrađivali vlastite slikovnice. Time se djecu poticalo na uočavanje zapleta i raspleta u priči što su oni morali dočarati svojim

crtežima, ali se također djecu navodilo na upoznavanje s listanjem slijeva nadesno, čitanjem knjige od prve do posljednje stranice i slične predčitačke vještine. Većina djece nije uspjela završiti sa zadatkom, pa dio zadatka u kojem su trebali ispričati svoju priču, odnosno predstaviti slikovnicu nije obavljen. Svoje su slikovnice neki odnijeli kući, a neki su ih dovršavali drugi dan.

2. aktivnost – Svjetski dan Sunca

Opis tematskog dana

Svjetski dan Sunca obilježava se 3. svibnja svake godine. Ove je godine to bio petak. U skupini je bilo 19 djece koja su sudjelovala u obilježavanju tematskog dana. S aktivnostima smo započeli nakon doručka, a trajanje je ovisilo o zainteresiranosti djece. Dan je bio organiziran po sljedećim etapama: motivacijski razgovor, čitanje priče, razgovor o pročitanome, promatranje te likovno izražavanje. Motivacijski je razgovor bio potaknut pogledom kroz prozor, nakon kojeg smo počeli nabrajati što se sve može vidjeti na nebu. Potom smo prešli na pripremljene predloške, fotografije na kojima su bile vremenske pojave. Na posljednjoj fotografiji u nizu bilo je Sunce. Tako smo zaključili da obilježavamo Svjetski dan Sunca, a zatim smo prešli na čitanje priče. Priča je bila naslova „Rupa u nebu“ spisateljice Nade Iveljić. Nakon čitanja, ukratko smo porazgovarali i krenuli van na dvorište. Tamo smo promatrali Sunce, opisivali ga te zapaženo izražavali – najprije verbalno, a zatim i likovno.

Razvojne zadaće

Provedenim se aktivnostima poticao spoznajni i govorno-jezični razvoj. Fotografijama Sunca u motivacijskom dijelu djecu se upoznalo s razlikovanjem fikcije i realnosti, na njima razumljiv način pojasnilo se da Sunce zapravo nema definirane zrake kao što imaju shematski prikazi. Uz to, nastojalo se djecu upoznati s važnostima Sunca za nas, što bi se dogodilo da ga nema te što se s njime događa tijekom noći. Pričom i razgovorima utjecalo se na proširenje opsega rječnika, poticao se govor i izražavanje, aktivno slušanje i zadržavanje pozornosti. Govornim

izražavanjem poticala se aktivna upotreba govora, pravilan izgovor riječi, formiranje složenijih rečenica, čekanje na red i slušanje govornika.

Najava zadatka promatranja

U ovome je tematskom danu promatranje bilo pri kraju, kao pretposljednja aktivnost. Uslijedilo je nakon razgovora o pročitanoj priči, kad su djeca već znala na što nam je tema dana te na što ćemo se usmjeriti prilikom promatranja. Prvi dio zadatka je glasio, nakon smještanja na travu, pogledati u nebo i oko sebe te zapaziti što više stvari povezanih sa Suncem. Nakon kratkog promatranja, kao drugi dio zadatka bilo je potrebno sva zapažanja izraziti na dva načina; prvo govorom, a zatim likovno.

Realizacija aktivnosti

U ovim se aktivnostima raspoznaju metoda razgovora, metoda rada s tekstem i metoda analitičkog promatranja. Primijenjeno je kolektivno promatranje neposredne stvarnosti, točnije pojave.

Tematski dan započeo je nakon doručka, kada smo se smjestili na tepih sobe dnevnog boravka. Zamolila sam djecu da pogledaju kroz prozor i kažu mi što sve možemo vidjeti na nebu. Neki od odgovora bili su oblaci, Sunce, avioni, ptice, pčele... Otvorenim pitanjem nastojala sam potaknuti govor, odnosno razgovor i uključivanje sve djece u izražavanje. Zatim sam izvadila pripremljene fotografije Sunca i drugih pojava te smo ih kratko prokomentirali te naveli što je karakteristično za pojedinu od njih. Fotografija Sunca bila je posljednja u nizu te je ujedno označavala najavu obilježavanja Svjetskog dana Sunca. Razgovarali smo o važnosti Sunca za nas i prirodu. Tada smo prešli na čitanje priče Nade Iveljić „Rupa u nebu“. Priča govori o pomračenju Sunca na šumskoj livadi, a glavni su likovi priče šumske životinje. Tijekom čitanja priče, djeca su promatrala slike koje prate tekst i aktivno slušala. Nakon što smo završili s čitanjem, ostavila sam vremena za usvajanje dojmova, a onda smo krenuli razgovarati o priči. Najprije sam djecu upitala koji su se likovi javili u priči. Budući da ih je spomenuto poprilično puno, vratili smo se na

slike u slikovnici i pomoću njih nabrojili likove. Moje sljedeće pitanje bilo je što se dogodilo u priči. Po reakcijama djece primijetila sam da ih je tek nekoliko upoznato s pojavom pomračenja Sunca, pa smo tu pojavu objasnili na njima blizak način. Razgovor je još uključivao ova pitanja: *Zašto su se životinje zabrinule? Zbog čega bi im ono (Sunce) nedostajalo? Tko im je objasnio što se događa na nebu?*. Razgovor nas je odveo na dvorište dječjeg vrtića, gdje smo se smjestili na travu i započeli aktivnost zajedničkog, odnosno kolektivnog promatranja. Već je sada djeci bilo jasno da govorimo o Suncu, pa smo se prilikom promatranja neba i izražavanja usmjeravali pretežno na njega. Temeljem prethodno stečenog znanja, djeca su Sunce opisala kao žuto, okruglo i veliko, no svi su se pridjevi odnosili na izgled, to jest promatranje je bilo temeljeno na vizualnim doživljajima. Međutim, kako se promatranje odnosi na cjelokupnost doživljaja, rekla sam im neka zatvore oči i tada opišu Sunce, kako ga osjećaju na sebi. Na taj su način prebacili fokus s vizualnih na ostala osjetila. Zaključak toga bio je da je Sunce toplo te da nas grije. Tu smo se usmjerili na izražavanje funkcije promatranog objekta, pa sam djecu upitala čemu nam još služi Sunce. Nešto od toga već smo ranije spomenuli, pa smo ponovili da nas Sunce grije, izlazi i stvara nam dan, daje nam svjetlost, pomaže biljkama da rastu. Time smo završili verbalni dio izražavanja zapaženog i vratili se u sobu. U sobi su se djeca rasporedila po stolovima te su promatrano morali prenijeti na papir. Svatko je nacrtao Sunce onakvim kakvim ga je doživjelo, gdje se uvidjela individualnost u prethodnom promatranju. Nekoliko pojedinaca zamolila sam da mi opišu svoje Sunce, u čemu se uočavala različitost izražavanja. Dok su neki opisi bili bogati pridjevima, kompleksnijim rečenicama i detaljniji, drugi su bili oskudni i općeniti.

3. aktivnost – Svjetski dan ptica selica

Opis tematskog dana

Svjetski dan ptica selica obilježava se svakog drugog vikenda u svibnju. Ove godine to je bio 11. svibnja, no mi smo ga obilježili dan ranije, pa je tematski dan proveden 10. svibnja. Budući da su djeca već ranije s odgojiteljicom površno obrađivala vrste ptica te sam tijekom boravka u skupini primijetila zainteresiranost za iste, smatrala sam da će obilježavanje ovog tematskog dana kod djece probuditi još

veći interes za pticama, upoznati ih sa zanimljivostima i posebnostima odabranih ptica te ispuniti svoju svrhu. Tematski dan bio je organiziran po segmentima, pa je tako dan započeo šetnjom do obližnjeg parka gdje smo putem osluškivali prirodu i promatrali ptice koje su letjele iznad nas. Šetnja je ujedno poslužila kao motivacija i poticaj na ono što smo kasnije radili. Po povratku u vrtić slijedila je najava i čitanje priče „Kako su ptice naučile letjeti“, a zatim i razgovor o istoj te su djeca imala prilike zaključiti koji dan obilježavamo. Potom smo promatrali fotografije određenih ptica, imenovali ih, opisivali, oponašali glasanje, uspoređivali, navodili razlike i posebnosti, odnosno sve ono što se promatranjem može zaključiti. Kasnije smo fotografije ptica spajali s imenima na plakatu, pomoću prethodno promatranih i zapaženih dijelova. Tematski je dan obuhvaćao i kreativni dio aktivnosti u kojem su djeca, po promatranju fotografija i uz pomoć didaktički neoblikovanog materijala, izrađivala spomenute ptice.

Razvojne zadaće

Razvojne zadaće definirane u ovom tematskom danu podijeljene su na četiri razvojna područja – tjelesni i psihomotorički razvoj, socioemocionalni razvoj, spoznajni razvoj te govor, komunikacija, izražavanje i stvaralaštvo. Međutim, krajnje zajedničko djelovanje postavljenih zadaća i njihovo međusobno nadopunjavanje u skladu je s holističkim kurikulumom. U području tjelesnog i psihomotoričkog razvoja razvijala se fina motorika ruku prilikom kreativnog dijela (rezanje, lijepljenje, crtanje), senzomotorika, vizualna percepcija, dok se na socioemocionalnom polju razvijala sposobnost suradnje, suradničkih odnosa, strpljenja, čekanja na red, postizali su se dogovori i kompromisi te se jačao osjećaj pripadnosti. Zadaće spoznajnog razvoja bile su uočavanje veza i odnosa među stvarima i pojavama, razvoj i poticanje mašte i kreativnosti, razvoj istraživačkih kompetencija te raspoznavanje prirodnih procesa. Najveći fokus bio je na razvoju govora, komunikacije te izražavanja. Tijekom cijelog tematskog dana bila je prisutna sposobnost kvalitetnog komuniciranja, poticao se razvoj govora, razgovora, samostalnog izražavanja, iznošenja vlastitih stavova, mišljenja te razvoj vještina detaljnijeg i preciznijeg opisivanja temeljem promatranja. Uz to, nastojalo se utjecati na indirektno proširenje dječjeg rječnika te formiranje složenijih rečenica.

Najava zadatka promatranja

Nakon motivacijskog dijela, odnosno čitanja priče, kratko smo razgovarali o pročitanoj, a zatim je slijedio prvi zadatak. Ostali smo sjediti na tepihu te sam im najavila što ćemo raditi. Prvi zadatak bio je promatranje fotografija ptica. Kod sebe sam imala kartice s fotografijama ptica selica koje su djeca, jednu po jednu, promatrala, opisivala i imenovala. Nakon promatranja fotografija, na red je došao drugi zadatak. Djeca su morala prethodno promatrane kartice s fotografijama smjestiti na odgovarajuće mjesto na plakatu (bila su napisana imena ptica koja sam im ja pomogla pročitati). Treći je zadatak bio smještanje za stolove i izrađivanje promatranih ptica od neoblikovanog materijala. Kao pomoć su im poslužile fotografije koje su tijekom izrađivanja mogli promatrati.

Realizacija aktivnosti

Metode primijenjene u ovoj aktivnosti su metoda razgovora, metoda analitičkog promatranja, metoda rada s tekstom, metoda građenja (u realizaciji likovne aktivnosti). Za promatranje su kombinirana oba oblika – neposredna i transponirana stvarnost te je primijenjen kolektivni način promatranja.

Aktivnost je započela, umjesto razgovorom, kratkom šetnjom obližnjim parkom tijekom koje smo promatrali ptice. Razgovarali smo o njihovom izgledu, veličini, nazivima, specifičnostima i razlikovanju od ostalih životinja te smo osluškivali glasanja različitih vrsta koje smo susreli. Povratkom u sobu dnevnog boravka, smjestili smo se na tepih i pročitali priču „Kako su ptice naučile letjeti“, a zatim i ukratko razgovarali o pročitanoj. Samom pričom i heurističkim razgovorom, odnosno postavljenim potpitanjima o glavnim likovima, djecu sam navodila na zaključivanje o nazivu današnje teme, odnosno tematskom danu. Razgovor je uključivao neka od sljedećih pitanja: *Koji se likovi spominju u priči? Kakve su oni životinje? Što mogu ptice koje su sjedile na jajetu? Zašto im je važno da mogu letjeti? Kamo ptice lete u jesen? Kada se vraćaju? Kako zovemo te ptice? Zna li nabrojiti neke ptice selice?.* Nakon što smo otkrili da obilježavamo svjetski dan ptica selica te da ga obilježavamo svakog drugog vikenda u svibnju, još smo kratko porazgovarali o njima; čime se hrane, gdje žive, kamo sele, zbog čega sele u

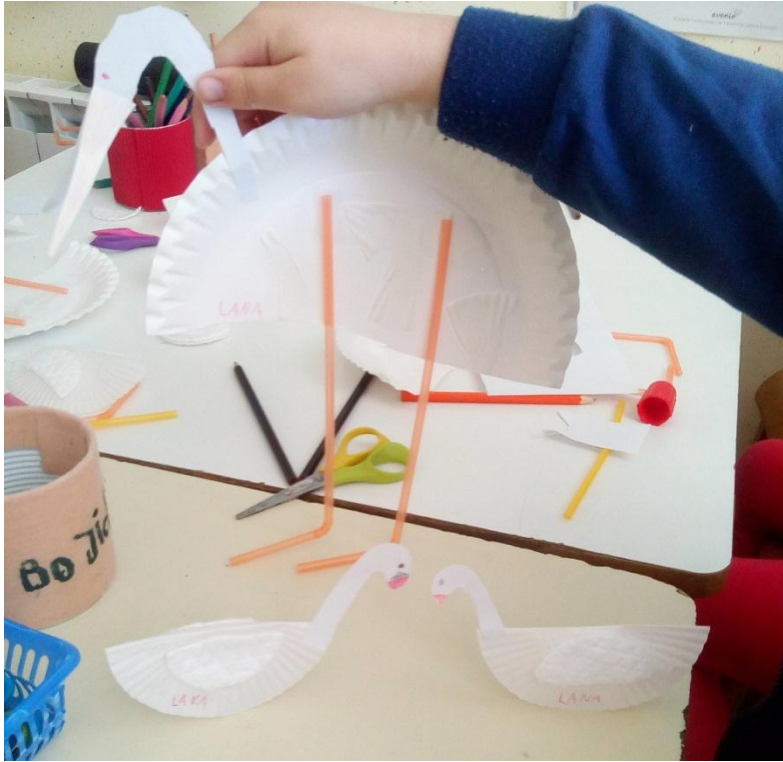
toplije krajeve, kako izgledaju njihova staništa. Potom sam uzela kartice s fotografijama odabranih ptica selica (čiopa, čvorak, kos, kukavica, labud, lastavica, roda, slavuj) te smo, sada uz promatranje jednu po jednu, opisivali izgled (veličinu, boju) i otkrivali vrstu, odnosno naziv ptice (Slika 1). Kada smo prošli svih osam fotografija, uzela sam plakat na kojem su bila ispisana imena ptica s kartica. Tada sam nasumično odabrala dijete koje je dobilo karticu s fotografijom ptice te ju je moralo spariti s njezinim mjestom/nazivom na plakatu (Slika 2). Ako je bilo poteškoća sa spajanjem, druga su djeca mogla pomoći verbalnim objašnjavanjem. Nakon što smo sparili sve ptice, prešli smo na likovnu aktivnost. Ona se odvijala za stolovima gdje su bili svi pripremljeni materijali. Od neoblikovanog materijala djeca su mogla izrađivati labudove, lastavice, rode i slavuje. Kao predložak koristili su fotografije ptica koje su mogli promatrati tijekom izrađivanja, dok su uz moju malu pomoć i potpitanja birali materijale (prema boji perja birali su boju ponuđenog materijala i slično). Djeca su samoinicijativno birala koju će pticu i na koji način izrađivati te koje će materijale koristiti. Aktivnost je rezultirala raznovrsnim, ali izgledom prepoznatljivim pticama selicama (Slika 3).

Slika 1 – Kartice s fotografijama ptica selica (Izvor: osobna arhiva)

Slika 2 – Plakat s fotografijama ptica i njihovim nazivima (Izvor: osobna arhiva)

Slika 3 – Neki od dječjih radova (Izvor: osobna arhiva)

4. aktivnost – Međunarodni dan obitelji

Opis tematskog dana

Međunarodni dan obitelji obilježava se 15. svibnja, još od 1989. godine. Svrha obilježavanja ovog dana je probuditi svijest o važnosti obitelji, što se nastojalo i u vrtiću organiziranim tematskim danom. Tematski je dan započeo motivacijskim dijelom, u kojem smo najprije razgovarali o obitelji, što za djecu znači taj pojam, tko sve čini obitelj i ostalo srodno temi. Zatim smo najavili naslov slikovnice koju smo u nastavku pročitali, a potom i porazgovarali o njoj. Slikovnica je bila naslova „Zauvijek“ autora Jeana-Baptiste Baroniana. Kako su neka djeca već bila upoznata sa slikovnicom, imala su prilike izraziti svoje mišljenje o njoj. Nakon čitanja razgovarali smo o događajima u slikovnici, djeca su bila potaknuta na izražavanje te je svako dijete imalo prilike odgovoriti na postavljeno pitanje i svoj stav podijeliti s ostalom djecom. Razgovor nakon čitanja ponovno nas je vratio na temu obitelji, pa smo kao sljedeću aktivnost promatrali obiteljske fotografije djece, koje su prethodno donijela u vrtić. Nakon kraćeg promatranja, djeca su najprije opisivala svoje obitelji,

a zatim smo provjerili koliko su zapamtili o karakteristikama obitelji druge djece. Tematski dan završili smo aktivnošću u likovnom centru gdje su djeca, po sjećanju, crtala vlastite obitelji te su izrađivala kućice od papira i bojala ih u boje svojih domova.

Razvojne zadaće

Tematski je dan bio usmjeren na svijest o važnosti obitelji. Promatranjem fotografija te njihovim opisivanjem djeca su razvijala sposobnost vizualnog pamćenja, uočavala su i razlikovala boje, oblike i detalje. Potpuni doživljaj tijekom promatranja poticao je djecu na izražavanje emocija i osjećaja. Spoznajni razvoj ogleđao se u spoznavanju veza među članovima obitelji, postojanju različitih obitelji, uočavanju veza među pojavama. U području govora i komunikacije, nastojalo se utjecati na slobodno izražavanje mišljenja, aktivno sudjelovanje u razgovoru, stvaranje osjećaja sigurnosti u govoru, razumijevanje složenijih rečenica, usvajanje novih riječi i bogaćenje rječnika te pravilan izgovor riječi. Likovnom aktivnosti poticalo se dječje kreativno razmišljanje, mašta, povezivanje prethodno promatranog i zapamćenog sadržaja s izražavanjem na papiru.

Najava zadatka promatranja

Promatranje kao dio aktivnosti obuhvaćalo je fotografije obitelji i uključivalo je vizualne doživljaje. Primarni zadatak promatranja fotografija te izražavanja i opisivanja onoga što se vidjelo najavljen je tako da je svako dijete najprije uzelo fotografiju svoje obitelji. Jednostavnim rječnikom objašnjen je cilj promatranja – uočiti karakteristike kojima će opisati svoju obitelj. Izražavanje promatranja prvo je bilo verbalno, a zatim likovno.

Realizacija aktivnosti

Metode obuhvaćene aktivnostima tematskog dana bile su metoda analitičkog promatranja, metoda razgovora i metoda rada s tekstem. Kao objekt promatranja

poslužila je transponirana stvarnost (fotografije), a promatranje se realiziralo najprije individualno, a zatim kolektivno.

Obilježavanje tematskog dana započelo je u jutarnjim satima, nakon doručka i obavljene higijene. Sjeli smo na tepih te smo počeli razgovarati o pojmu obitelji. Prvo je postavljeno pitanje bilo što za njih znači riječ obitelj. Kako se i moglo očekivati, djeca su izrazila mnoštvo različitih odgovora. Sa samog pojma obitelji, prešli smo na vrste obitelji, pa sam ih upitala što misle tko sve čini obitelj. Neki od odgovora bili su klasični – mama, tata, braća, sestre, dok su neka djeca ubrajala i bake i djedove te kućne ljubimce. Odgovor je ovisio o njihovom iskustvu, to jest temeljen je na članovima njihove obitelji s kojima žive. Razgovarali smo i o tome imaju li samo ljudi obitelji ili pak ih imaju i životinje. Nakon kratkog razmišljanja, zaključili smo da bi svatko trebao imati mamu ili tatu, a samim time i obitelj. Razgovor o životinjama potaknuo je prelazak na čitanje slikovnice, odnosno najavu onoga što ćemo čitati. Uzela sam slikovnicu u ruke kako bih je počela čitati, pri čemu sam primijetila reakcije pojedine djece. Po naslovnoj ilustraciji prepoznala su slikovnicu, što mi je djelomično otkrilo njihove vještine zapažanja i pamćenja već promatranog. Započeli smo s čitanjem tek kad je bila potpuna tišina te su svi pažljivo slušali. Tijekom čitanja spominjali su se novi likovi i njihova imena, što sam pokušavala istaknuti promjenom intonacije. Nakon čitanja, napravili smo kratku pauzu kako bi se djeci slegli dojmovi, a onda smo započeli razgovor. Najprije smo odredili glavnog lika priče, medvjeda, a zatim smo i spomenuli članove njegove obitelji. Tako su njegovu obitelj, prema odgovorima djece, činili mama, tata i mala sestra koja će tek stići na svijet. Sljedeće o čemu smo razgovarali bili su medini prijatelji. Pokušavala sam uočiti koliko je koje dijete aktivno slušalo i upamtilo pa sam postavila pitanje znaju li kako se zvao barem jedan od medinih prijatelja. Kako su djeca upamtila više imena, spajali smo ih sa životinjama koje su se pojavile u priči. Osim toga, razgovarali smo o sadržaju priče; zbog čega je medo bio tužan, što se događalo s njegovim roditeljima te što su mu savjetovali prijatelji. Cilj razgovora bio je provjeriti dječju sposobnost aktivnog slušanja, usmjeravanja pažnje na detalje u priči te ih potaknuti na aktivnost, govorenje i izražavanje. Budući da su ranije u vrtić djeca donijela fotografije svojih obitelji, nakon razgovora je uslijedilo promatranje istih. Svatko je uzeo svoju fotografiju, neko je vrijeme promatrao, a zatim je pokušao opisati bez gledanja u nju. Tom se vježbom nastojalo djecu

usmjeriti na zapažanje detalja, opisivanje i verbaliziranje promatranoga. Dok je nekoj djeci opisivanje obitelji išlo prilično dobro, neka su djeca morala pogledati fotografiju više puta kako bi se prisjetila detalja. Zadatak je isprva bio opisati roditelje, njihovu odjeću, kosu i ostala općenitija obilježja, dok je kasnije kompleksniji zadatak bio promatranje i opisivanje boja (kose, odjeće), detalja koje inače ne bi primijetili, i to sa što manje gledanja u fotografiju. Nekolicina je djece taj zadatak smatrala laganim, pa im je zadan novi, a taj je bio promatranje tuđe fotografije i kasnije opisivanje. Kako bi tematski dan ispunio svoju svrhu, za kraj obilježavanja bila je organizirana kreativna aktivnost u kojoj su djeca mogla birati između dva zadatka; prvi je bio crtanje vlastite obitelji, a drugi izrađivanje kuće od papira. Crtanje obitelji također je bilo po sjećanju, bez predložaka (fotografija) te je obuhvaćalo obrubljivanje papira drvenim štapićima u obliku kućice (Slika 4). Na štapiće su se upisivala prezimena obitelji, a ona djeca koja su znala, mogla su samostalno napisati i imena roditelja i ostalih članova (Slika 5). Drugi je zadatak bilo izrađivanje kućice od papira koja se mogla otvoriti, a unutar nje isto su se tako crtali članovi obitelji. Kućica je na kraju bila obojena bojama njihovog doma. Radovi su bili detaljni, razrađeni te su im djeca posvetila puno pažnje i truda (Slika 6).

Slika 4 – Izrađivanje kućica od drvenih štapića i papira (Izvor: osobna arhiva)

Slika 5 – Upisivanje imena članova obitelji na drvene štapiće (Izvor: osobna arhiva)

Slika 6 – Dio dječjih radova (Izvor: osobna arhiva)

5. ANALIZA PROVEDENIH AKTIVNOSTI

Kako je u metodologiji ranije navedeno, cilj istraživanja bio je utvrditi postoje li razlike u sposobnostima promatranja ovisne o dobi djece te utječu li vježbe u promatranju na jezično izražavanje. Za oba problema postavljene su hipoteze. Prvi je problem vezan uz razlike u sposobnostima promatranja ovisne o dobi, a hipoteza tog problema glasi da one ne postoje ovisno o dobi, već su ovisne o individualnim razvojnim razinama i interesima pojedinog djeteta. Uzmemo li u obzir ishod svih četiriju aktivnosti provedenih u vrtiću, postavljena hipoteza se potvrđuje. Primjer tome su dvije promatrane djevojčice iste dobi koje su temeljem promatranja istog objekta u istom vremenskom intervalu pokazale različiti stupanj zainteresiranosti za promatranje, što ukazuje na to da dob nije povezana sa sposobnostima promatranja. Drugi je problem pitanje utjecaja vježbi u promatranju na jezično izražavanje za što je postavljena hipoteza da vježbe u promatranju utječu na jezično izražavanje. Ova se hipoteza također prihvaća, a potvrđuje ju usporedba ishoda od prve do četvrte provedene aktivnosti. Iako su u prvoj aktivnosti djeca još uvijek usvajala koncept rada i prilagođavala se pomalo drugačijem načinu realizacije aktivnosti, u govornom području nisu bila pretjerano aktivna. Promatranje u prvoj provedenoj aktivnosti rezultiralo je ne tako opširnim opisima promatranog objekta, nije bilo govorne aktivnosti te je izražavanje djece bilo na prosječnoj razini. Kako su se aktivnosti nizale, tako se vidio napredak u jezičnom izražavanju prilikom opisivanja promatranih objekata. Djeca su usvojila više riječi, u opisima su koristila više glagola i pridjeva, poboljšala su promatračke sposobnosti te su shvatila osnove kvalitetnog promatranja i izražavanja. Dakle, postepeni napredak vidljiv u izražavanju potvrđuje da vježbe u promatranju potiču razvoj jezičnog izražavanja.

Generalno gledano, sva su četiri tematska dana uspješno provedena. U svakoj od aktivnosti sudjelovao je dovoljan broj djece koja su se samoinicijativno uključivala u iste. Većina je postavljenih razvojnih zadaća ostvarena, posebice one vezane uz govorni, odnosno jezični razvoj. Budući da je promatranje popraćeno izražavanjem, bilo govornim ili pismenim, pažnja je djelomično usmjerena i na poboljšanje vještina i sposobnosti tog područja. Napredak u sposobnostima promatranja rezultat je poticajnih djelovanja, ponuđenih objekata koji omogućuju ostvarivanje promatranja te cjelokupnog materijalnog okruženja.

6. ZAKLJUČAK

Rezimiranjem svega prethodno navedenog, zaključak bi bio da vježbe u promatranju imaju značajnu ulogu u cjelokupnom razvoju djeteta. Podloga su za razvoj brojnih vještina, a znatni je utjecaj vidljiv ako se provode dovoljno često. Aktivnost promatranja povezuje leksičke, opisne i pismene vježbe. Promatranje kao zasebna aktivnost utječe na razvoj osjetilnih zapažanja jer je njegov smisao potpuna spoznaja objekta koji se promatra (Rosandić, 1969). Samim time, dijete tijekom promatranja stvara doživljaj na temelju svih osjetilnih skupina što daje cjelovitu percepciju promatranog objekta. Vježbe u promatranju preduvjet su za kvalitetno izražavanje jer se putem njega prikuplja sadržaj koji će kasnije poslužiti u sastavljanju govornog, odnosno pismenog izražavanja. Rezultat promatranja, koji slijedi predodžbe i zorove, jest govor. Pomoću njega se manifestiraju prikupljeni sadržaji promatranja, a služi za opis objekta. Govorom se izražavaju svi osjetilni podražaji i spoznaje do kojih se došlo tijekom promatranja. Utjecaj vježbi u promatranju ogleda se u razvoju govora i jezičnih sposobnosti općenito, što se može primijetiti kod opisivanja promatranog predmeta. Vježbama opisi postaju složeniji, rečenice kompleksnije i bogatije, koristi se više glagola i pridjeva, opseg rječnika se povećava. Dodatni utjecaj na razvoj govora, ali i predčitačkih vještina ima dijaloško čitanje. Ono podrazumijeva zajedničko čitanje djeteta i odraslog, aktivno sudjelovanje djeteta u čitanju te usporedno usvajanje govornih i jezičnih normi. Književni tekst dijete upoznaje s novim riječima i izrazima, konceptom priče te jezičnim pravilima. Poseban utjecaj u predškolskom razdoblju ima čitanje slikovnice kao prve knjige s kojom se dijete susreće. S obzirom na to da djeca još uvijek usvajaju vještinu čitanja, slikovnica je dobar poticaj za stvaranje pozitivnog stava prema čitanju. Dijete je može samostalno pregledavati i temeljem promatranja slika koje prate tekst može zaključiti što se u priči odvija. Ona služi kao početna točka djetetovog zanimanja za čitanje, pričanje i prepričavanje, a samim time unaprjeđuje razvoj jezičnog izražavanja.

Usporedi li se sve navedeno s provedenim aktivnostima, može se uvidjeti da je velika većina toga obuhvaćena i ostvarena. U svakoj je aktivnosti bilo sadržano dijaloško čitanje kao motivacija za daljnje promatranje, ali i kao poticaj na razvoj govora i jezičnog izražavanja. Također, svaki od tematskih dana obuhvaćao je

promatranje kojem je posvećeno dovoljno vremena i pažnje kako bi ono imalo potpuni utjecaj na razvoj popratnih vještina kod djece. Uz poticanje pravilnog promatranja dani su primjeri istog te smjernice koje su djecu navodile na, ne samo vizualno, nego šire doživljavanje i percipiranje objekta. Smatram da su provedene aktivnosti bile osmišljene sukladno prethodno stečenim znanjima o istome. Dakako, ima mjesta za unapređenje i kvalitetnije provođenje ovog istraživanja, primjerice provođenje tematskih dana u različitim dobnim skupinama za lakšu usporedbu i analizu rezultata. Sve u svemu, postignut je postavljeni cilj istraživanja, uspješno su provedena sva četiri tematska dana, djeca su imala pozitivne povratne informacije na aktivnosti te su dobrovoljno sudjelovala u svakoj od njih, što je rezultiralo pozitivnim utjecajem organiziranih vježbi u promatranju.

LITERATURA

1. Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Zagreb: Naklada Slap.
2. Boehm, A. E., Weinberg, R. A. (1997). *The Classroom Observer: Developing Observation Skills In Early Childhood Settings*. Dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=H4y4DgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=early+childhood+education+observation&hl=hr&sa=X&ved=0ahUKEwj6PXrs4XkAhUpXIsKHQgPCfUQ6AEIazAJ#v=onepage&q=early%20childhood%20education%20observation&f=false>
3. Bredekamp, S. (1996). *Kako djecu odgajati: razvojno primjerena praksa u odgoju djece od rođenja do osme godine*. Zagreb: Educa.
4. Calabrese, L. (2010). *How Picture Books Play a Role in a Child's Development*. Dostupno na: <https://www.thechildrensbookreview.com/weblog/2010/11/how-picture-books-play-a-role-in-a-child's-development.html>
5. Čudina-Obradović, M. (2002). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Došen Dobud, A. (2018). *Djeca otkrivaju tajne svijeta*. Zagreb: Alinea.
7. Matijević, M., Bilić, V., Opić, S. (2016). *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
8. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>.
9. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*. Zagreb: Alfa.
10. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alinea.
11. Riley-Ayers, S. (2013). *Picture Books throughout Early Childhood*. Dostupno na: <http://nieer.org/2013/11/27/picture-books-throughout-early-childhood>
12. Rosandić, D. (1969). *Pismene vježbe u nastavi hrvatskosrpskog jezika*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.

13. Težak, S. (1996). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Težak, S. (1998). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 2*. Zagreb: Školska knjiga.
15. *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*, NN br. 10/97, 107/07 i 94/13.
Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-predškolskom-odgoju-i-obrazovanju>.

Kratka biografska bilješka

Monika Pocek rođena je 15. veljače 1998. godine u Čakovcu. Osnovnoškolsko obrazovanje završava u Osnovnoj školi Belica, nakon čega upisuje Ekonomsku i trgovačku školu Čakovec, smjer ekonomist. Maturira 2016. godine. Po završetku srednje škole upisuje Učiteljski fakultet u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Završni rad na temu „Vježbe u promatranju – proljeće“ izrađen je samostalno, temeljem navedene korištene literature i aktivnosti provedenih u vrtiću.

POTPIS:
